

A harmadik részben különböző feladatok megoldása látható. Többnyire egész számok szerepelnek és németalföldi pénzegységgel, de előfordulnak törték is. A 15 példa közül a legtöbb arányos osztás.

Hárs János lefordította magyarra ezt a nevezetes munkát; korfestő bevezetéssel, jegyzetekkel, ábrákkal látta el. Úgyes és eredeti számpéldái megelevenítik a nekünk furcsa és nehézkes régi eljárásokat. Erre különösen a vonalon való számolásnál volt szükség: egy teljes lap mutatja, hogy osztották el 511768-at 71-gyel. Mindezeknek a mai nevelő is hasznát veheti, mert a letűnt kor felnőttje bizonyos tekintetben a mai tanulónak felel meg. A tanításban sokszor igen gyümölcsöző lehet megszokott dolgainknak régies, idegen szemszögből való vizsgálata. Ha meg tudjuk tartani a szükséges mértéket, a tudomány történetére vonatkozó megjegyzéseink fokozzák a tanuló érdeklődését, elősegítik a megértést, anélkül, hogy fölösleges elkalandozásokat jelentenének. A tudomány magyar úttörői megérdemelnék, hogy a magyar tanár ismerje őket és ezeket az ismereteit tanításban kamatoztassa is. E téren még igen sok a tennivaló. Levéltárainkban és könyvtárainkban ki tudja hány magyar tudós várja, hogy korszerű értékeléssel az őt megillető helyre állítsuk a tudomány történetében. Annakidején talán nem értették meg, vagy ha kora ismerte is, azóta feledésbe merült. Ha késünk ezzel a munkával, elvégzik helyettünk szomszédaink, de az értékelt tudóst mindjárt be is sorozzák a magukénak. *Jelítai József.*

L'enseignement des langues vivantes. Genève, Bureau International d'Éducation, 1937. 282 lap. A Bureau kiadványainak 54. száma.

E helyen egy ízben már kifejtettük, hogy az élő nyelvek tanításának és tanulásának problémája évszázadok folyamán mindig időszerű volt és az fog maradni az idők végezetéig, mert a kérdésnek teljes, azaz mindenkit mindenben kielégítő megoldása alig remélhető. A genfi Bureau ezúttal is felelte időszerű és hálás feladatra vállalkozott, amikor 17 főpontból álló kérdőívek alapján kerek 50 ország közoktatásügyi főhatóságától bérkezett anyagnak közlésével és tervszerű feldolgozásával mintegy világképben szemlélteti az élő nyelvek tanításának mai állapotát minden vonatkozásban és ezzel lehetővé teszi a mélyebb betekintést a kölcsönös törekvésekbe és összehasonlítás útján az okulást, a tanulságokat. Olyan teljesítmény ez, amelyhez foghatóval eddig nem találkoztunk. (Az élőnyelvek tanárainak 1931-ben tartott második nemzetközi kongresszusa kisebb méretű kezdeményezéssel érte be.)

Az összefoglaló, összehasonlító bevezetés az anyagot a következő szempontok szerint dolgozza fel: Mely iskolákban tanítják az élőnyelveket, melyeket és milyen heti óraszámban? A nyelvek számában és fontosságuk sorrendjében beállt változások, célkitűzések, módszerek, segédcszközök: tan- és kézikönyvek, irodalmi olvasmányok, végül a tanerők képzése. Ezekből a fejezetekből a következő közérdekű részleteket ragadjuk ki. A leggyakrabban tanított nyelvek nem a szomszédos-államokéi, hanem még távolos országokban is a német, francia, angol; a németet főleg a tudományok szempontjából karolják fel, az angol térhódítása a közlekedés terjeszkedésével és könnyítésével jár karöltve, a spanyol, olasz és orosz főleg a kereskedelmi iskolákban talált otthonra. Az

előnyelvek tanítása körül általában és számuk szerint is fellendülés állapítható meg. Felette érdekesek és jellemzők azok az eltolódások, amelyek a világháború alatt, de még inkább utána bekövetkeztek; így a német nyelv felkarolása eleinte főleg az angolszász országokban csökkent, de azóta (főleg Angolországban) ismét kezdi régi helyét elfoglalni, több helyen a szabadon választható jelleget a kötelezővel cserélték föl. Az angol nyelv gyakorlati, közgazdasági jelentőségénél fogva tért hódít; így pl. Poroszországban 1932-ben a francia szerepelt első idegen nyelvként, 1937 húsvét óta ez a hely az angolt illeti meg. A francia nyelv méltánylása 1910 óta csak kevésbé változott, mégis csökkent Olaszországban, fokozódott Svéd- és Spanyolországban. A minket közelebbről érdeklő szomszéd államok közül Jugoszláviában az első helyet a francia foglalja el, amelyet a közép- és kereskedelmi iskolák és a tanítóképzők valamennyi osztályában kötelezően tanítanak (ezt a helyet 1914-ig, amikor a franciát csak az V. osztálytól kezdve tanították, a német foglalta el); ma a németet az említett iskolákban is tanítják, de csak a III. osztálytól kezdve; az angolt szabadon választható tárgyként csak 1934-ben vezették be a középiskolákba. Romániában a francia kötelező valamennyi közép-, középfokú ipari és kereskedelmi iskolában, a német (amelynek tanítását a háború alatt felfüggesztették) ugyanezen intézetek felső osztályaiban, ugyanígy az angol és olasz szabadon választható tárgy. Ezenfelül a törvény a szükséglethez képest egy harmadik szomszédos vagy barátságos állam nyelvét is megengedi (cseh, lengyel, szerb). Csehszlovákiáról, úgyszintén Ausztriáról hiányoznak az adatok. A magyarországi viszonyokat a miniszteri jelentés a 150—54. Japán behatóan ismerteti, részletesen utalva a régi (1926) és az új (1934) tanterv között mutatkozó eltérésekre. A debreceni és pécsi egyetem által külföldiek számára rendezett nyári tanfolyamokról kötetünk két helyen (57. és 154. l.) is megemlékezik. A szaktársaknak különös figyelmébe ajánljuk a nagy szorgalommal és gyakorlati érzékkel szerkesztett két függelékot, amelyek közül az egyik rovatos kimutatásban szemlélteti országonként intézetek szerint a kötelező vagy szabadon választható nyelveket és tanításuk tartamát évek, illetőleg osztályok szerint; a másik pedig táblázatokban állítja elénk áttekinthetően ugyancsak országok és osztályok szerint az óraszámokat egyenként és részben heti összegben. A Magyarországra vonatkozó táblázatban erre a meglepő elnevezésre akadunk: *gymnases nationaux*, ami nyilván elírás *gymnases classiques* helyett.

Ha visszatekintünk e vastkos kötetnek hangyszorgalommal összehordott és terszerűen feldolgozott változatos és hatalmas anyagára, a nyelvi világképnek kaleidoszkópszerű megnyilvánulására, akkor a szerkesztőnek kijáró teljes elismerésünk mellett végső benyomásunkat abba foglalhatjuk össze, hogy minden nemzet jól megfontolt életfenntartó érdekeit — a gazdasági és politikai tényezők analógiájára — szellemi téren (tehát az élő nyelvek ismeretének dolgában) is sajátos viszonyainak és szükségleteinek szigorú szemmel tartásával igyekszik rendezni, szervezni. Szóval: ahány ház, annyi szokás. Kár, hogy az élő nyelvek tanításának eredményéről — megfelelő kérdés híján — nem kapunk felvilágosítást.